כי פליגי במטיל מים במקום נקבות. והשתא הא דאמר רב חסדא לעיל לגבי טומטום דברי הכל ספיקא הוא על כרחך לא [יח] אמרו במטיל מים במקום זכרות דהכוח ולמי זכר הוא [יט] לגבי במטיל מים במקום נקבות ולגירסת דמ"ק אבל [כ] ר"ש [א] דלית ליה שוס ספיקא בטומטום למי הוא מטיל מים במקום נקבות הוי נקבה ולמי [ב] ומ"ל לרב חסדא דלרבנן מתרמי קדום מספיקא דילמא סברי כר"ש ולא [יח] קדום כלל ו"ל כיון דמהכוח טעמא דפליגי בגמדרוגינום משום [יט] דסבירה הוא לה מני פליגי בטומטום לרב חסדא לשום תנא לא הוי ברייה מקמתא [ג] מודו לת"ק בטומטום דכי קדום [יא] הוא מספיקא כמו שמודה לו רבי ישמעאל ור"ת לקמן פ"ט (דף מז.) דממעטו ר"ש בן יהודה טומטום ואנדרוגינוס ממעשר בהמה משום דממעטו בקדשים הזכר ולמי ונקבה ולמית ויליף מעשר מתמת מתת מקדשים מה ענין זה לגבי זה הא בקדשים מימעטו מכלל זכר מטעם שהוא ונקבה כשמטיל מים במקום נקבות לגבי מעשר אין זכר ונקבה ו"ל לרב חסדא מומר סתי מכלן טומטום וכן ר"ל דבסמוך: **לא אמרו טומטום ספק אלא באדם.** כר"ש בר' יהודה דקסבירא ליה ולמו ולגירסת לת"ק דמתני' דקסבירא הוא לתין שומטין לגבי במקדש ולגי במדינה:

הדרן עלך על אלו מומין

בן יהודה למימר טומטום בריה הוא ולא קדוש לא דכולי עלמא טומטום בבריה לא מספקא [ג] **זכר ונקבה הוא דמספקא מטיל מים במקום זכרות דכולי עלמא לא פליגי דזכר הוא כי פליגי במטיל מים במקום נקבות מר סבר חיישינן שמא נהפכה זכרותו לנקבותו ומר סבר לא חיישינן כי הא דהורה** [ד] **רבי אלעזר** [ה] **בבהמה מטיל מים במקום נקבות חולין תהי בה ר' יוחנן מאן דלא חש** [ו] **לתנא קמא ולרבי ישמעאל ולימא רבי יוחנן נמי מאן דלא חש לרבנן בתראי דא"ר חסדא מחלוקת באנדרוגינום אבל בטומטום** [א] **דברי הכל ספיקא רבי יוחנן לא ס"ל דרב חסדא אי לא ס"ל לימא הוא דאמר כרבנן בתראי הכי נמי קאמר** [ז] **מאן שביק תרי ועביד כחד ורבי** [ח] **אלעזר כמאן סברא כי הא דאמר ריש לקיש** [ט] **לא אמרו טומטום ספק אלא באדם הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד אבל בהמה מטיל מים במקום זכרות זכר מטיל מים במקום נקבות נקבה מתקיף לה רב אושעיא וליחוש שמא נהפכה זכרותו לנקבותו א"ל** [י] **כמאן** [יא] **כר"מ דחייש למיעוטא אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין דאמרי תרוייהו אפי' תימא רבנן הואיל ואישתני אישתני אית דאמר אישתני ואית דאמר לא אישתני לימא אישתני ולא אישתני תנאי דתניא** [יב] **טומטום שקידש קדושין קדושין** [יג] **וחולץ וחולצין לאשתו ומיבמים לאשתו אידך אשת טומטום חולצת ולא מתייבמת** [יד] **סברוה דכ"ע כר"ע דאמר** [טו] **סרים חמה לא חולץ ולא מייבם** [טז] **מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ד חולץ וחולצין לאשתו ומיבמים את אשתו לא אמרינן הואיל ואישתני ומ"ד חולצת ולא מתייבמת אמרינן הואיל ואישתני אישתני לא דכ"ע אמרינן הואיל ואישתני אישתני הא ר"א והא ר"ע ומאן תנא אליבא דר"ע אילימא ר' יהודה הא ודאי סרים משוי ליה** [יז] **דתנן רבי יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר ה"ז לא יחלוץ מפני שהוא כסרים אלא רבי יוסי ברבי יהודה היא דתניא** [יח] **ר' יוסי בר' יהודה אומר טומטום לא חולץ שמא יקרע וימצא סרים** [יט] **אטו כל דמיקרע זכר משתכח נקבה לא משתכח ישמא** [כ] **קאמר שמא יקרע וימצא נקבה א"נ זכר נמי שמא ימצא סרים חמה מאי ביניהו אמר רבא**

לפסול

הואיל ומיחתי מיחתי בנהמה דהיינו ת"ק דפליג לעיל [ע"ש] **עליה דר"ש בן יהודה** [יא] **דלא חיים שמע מינה דנהפכה ור'** [ב] **מלעזר כר"ש סבירא ליה: לימא. מי אמרי' הואיל ומיחתי** [יב] **מי לא אמרי' תנאי היא: שקדש קדושין קדושין. למומרת ולריכה גט שמע מינה זכר הוא: נשקדש קדושין קדושין.** וזה שקדשו מסור בקרובותיו של טומטום כגון בתמו ובאחותו דשמע מינה נקבה הוא: **וחולץ.** למומרת שאם אין שם [ג] **אחר מלא הוא בעיא יבמתו** מליקה מכל ים שם [ד] **אחר לא תנא דנקבה נמי מספקא ליה: וחולצין לאשתו.** מומרת [ה] **היא שמע מינה זכר הוא: ומייבמים את אשתו.** ממה נפשך מי זכר הוא שפיר מייבם אחיו ואם נקבה הוא אשתו [יג] **בעלמא הוא דנשקד הלי אחיו של טומטום לגי טומטום** מייבם לאחיו בן לידה ולא קרינן ביה להקים לאחיו שם [דברים כה] **מאי נלו דכ"ע כר"ע דאמר.** ביבמות פרק הערל (עט:) סרים חמה לא חולץ ולא מייבם ואשתו לא חולצת ולא מתייבמת שלא היתה לו שעת הכושר: **ובהא פליגי.** דמ"ד מייבמין לאשתו ממ"נ סבר מי זכר הוא שפיר מייבם ללא חולץ ומייבמין למיהוי טומטום מיחתי נמי לספוקי סרים חמה שאפילו יקרע וימצא זכר יהא סרים ואשת סרים אין מתייבמת: **ומ"ד אין** [יד] **מייבמת סבר חולין הואיל ומיחתי.** למיהוי טומטום מיחתי נמי לספוקי סרים חמה שאפילו ימצא זכר הילכך אין מתייבמת לאשתו דשמא פוגעים בערוה דכיון דזכר הוא קדושין קדושין וכיון דסרים חמה הוא אין לאשתו זקוקה ליבם הויא כאשת אח שיש לה בניס והמייבמה פוגע בחיקו של אשת אח ומיהו מליקה בעיא ללא פסיטא לן שהוא סרים דשמא לאו סרים הוא הילכך בעיא מליקה: **נלו דכ"ע חמרי שמא חיישבי.** ומספקינן ליה בסרים חמה. והא דתנן מתייבמת רבי אלעזר היא דתנן כפ' הערל (יבמות דף פ.) אשת סרים חמה מתייבמת שכן במינן מתרפין בהלכתות של מלרים הילכך ממ"נ שרי לייבומה. ומ"ד לא מתייבמת כר"ע: **ומאן דאמי חנא דאתיא ליה כר"ע.** ואמר חולצת ולא מתייבמת: **סרים ודאי משוי ליה.** לטומטום ואפי' מליקה לא תיבעי דהא ר"ע בשאת סרים חמה לא בעי מליקה: **אלא ר' יוסי בר' יהודה.** דשמע מקמר הילכך מליקה בעיא דשמא זכר הוא ושמא אינו סרים ולא מתייבמת דשמא זכר הוא וסרים הוא ואינה זקוקה ליבם ונמלא [טז] **פוגע בשאת אח שיש לה בניס: שמא יקרע הוי.** ובמקום אחין לאמר ללא יחלוץ [יז] (וליתום) שמא סרים חמה הוא אבל אין שם אחר יחלוץ ולא מיפטרא יבמתו הולא כלום דשמא הוא סרים הוא הילכך לשאתו נמי בעיא מליקה שמא לאו סרים הוא ולא מתייבמת דשמא סרים הוא: אטו כל דמקרע זכר משתכח נקבה לא משתכח [יח] **שמא** [יט] **קאמר שמא יקרע וימצא נקבה א"נ זכר נמי שמא ימצא סרים חמה מאי ביניהו אמר רבא**

לפסול

הואיל ומיחתי מיחתי בנהמה דהיינו ת"ק דפליג לעיל [ע"ש] **עליה דר"ש בן יהודה** [יא] **דלא חיים שמע מינה דנהפכה ור'** [ב] **אלעזר כר"ש סבירא ליה: לימא. מי אמרי' הואיל ומיחתי** [יב] **מי לא אמרי' תנאי היא: שקדש קדושין קדושין. למומרת ולריכה גט שמע מינה זכר הוא: נשקדש קדושין קדושין.** וזה שקדשו מסור בקרובותיו של טומטום כגון בתמו ובאחותו דשמע מינה נקבה הוא: **וחולץ.** למומרת שאם אין שם [ג] **אחר מלא הוא בעיא יבמתו** מליקה מכל ים שם [ד] **אחר לא תנא דנקבה נמי מספקא ליה: וחולצין לאשתו.** מומרת [ה] **היא שמע מינה זכר הוא: ומייבמים את אשתו.** ממה נפשך מי זכר הוא שפיר מייבם אחיו ואם נקבה הוא אשתו [יג] **בעלמא הוא דנשקד הלי אחיו של טומטום** מייבם לאחיו בן לידה ולא קרינן ביה להקים לאחיו שם [דברים כה] **מאי נלו דכ"ע כר"ע דאמר.** ביבמות פרק הערל (עט:) סרים חמה לא חולץ ולא מייבם ואשתו לא חולצת ולא מתייבמת שלא היתה לו שעת הכושר: **ובהא פליגי.** דמ"ד מייבמין לאשתו ממ"נ סבר מי זכר הוא שפיר מייבם ללא חולץ ומייבמין למיהוי טומטום מיחתי נמי לספוקי סרים חמה שאפילו יקרע וימצא זכר יהא סרים ואשת סרים אין מתייבמת: **ומ"ד אין** [יד] **מייבמת סבר חולין הואיל ומיחתי.** למיהוי טומטום מיחתי נמי לספוקי סרים חמה שאפילו ימצא זכר הילכך אין מתייבמת לאשתו דשמא פוגעים בערוה דכיון דזכר הוא קדושין קדושין וכיון דסרים חמה הוא אין לאשתו זקוקה ליבם הויא כאשת אח שיש לה בניס והמייבמה פוגע בחיקו של אשת אח ומיהו מליקה בעיא ללא פסיטא לן שהוא סרים דשמא לאו סרים הוא הילכך בעיא מליקה: **נלו דכ"ע חמרי שמא חיישבי.** ומספקינן ליה בסרים חמה. והא דתנן מתייבמת רבי אלעזר היא דתנן כפ' הערל (יבמות דף פ.) אשת סרים חמה מתייבמת שכן במינן מתרפין בהלכתות של מלרים הילכך ממ"נ שרי לייבומה. ומ"ד לא מתייבמת כר"ע: **ומאן דאמי חנא דאתיא ליה כר"ע.** ואמר חולצת ולא מתייבמת: **סרים ודאי משוי ליה.** לטומטום ואפי' מליקה לא תיבעי דהא ר"ע בשאת סרים חמה לא בעי מליקה: **אלא ר' יוסי בר' יהודה.** דשמע מקמר הילכך מליקה בעיא דשמא זכר הוא ושמא אינו סרים ולא מתייבמת דשמא סרים הוא וסרים הוא ואינה זקוקה ליבם ונמלא [טז] **פוגע בשאת אח שיש לה בניס: שמא יקרע הוי.** ובמקום אחין לאמר ללא יחלוץ [יז] (וליתום) שמא סרים חמה הוא אבל אין שם אחר יחלוץ ולא מיפטרא יבמתו הולא כלום דשמא הוא סרים הוא הילכך לשאתו נמי בעיא מליקה שמא לאו סרים הוא ולא מתייבמת דשמא סרים הוא: אטו כל דמקרע זכר משתכח נקבה לא משתכח [יח] **שמא** [יט] **קאמר שמא יקרע וימצא נקבה א"נ זכר נמי שמא ימצא סרים חמה מאי ביניהו אמר רבא**

לפסול

כי פליגי במטיל מים במקום נקבות. והשתא הא דאמר רב חסדא לעיל לגבי טומטום דברי הכל ספיקא הוא על כרחך לא [יח] אמרו במטיל מים במקום זכרות דהכוח ולמי זכר הוא [יט] לגבי במטיל מים במקום נקבות ולגירסת דמ"ק אבל [כ] ר"ש [א] דלית ליה שוס ספיקא בטומטום למי הוא מטיל מים במקום נקבות הוי נקבה ולמי [ב] ומ"ל לרב חסדא דלרבנן מתרמי קדום מספיקא דילמא סברי כר"ש ולא [יח] קדום כלל ו"ל כיון דמהכוח טעמא דפליגי בגמדרוגינום משום [יט] דסבירה הוא לה מני פליגי בטומטום לרב חסדא לשום תנא לא הוי ברייה מקמתא [ג] מודו לת"ק בטומטום דכי קדום [יא] הוא מספיקא כמו שמודה לו רבי ישמעאל ור"ת לקמן פ"ט (דף מז.) דממעטו ר"ש בן יהודה טומטום ואנדרוגינוס ממעשר בהמה משום דממעטו בקדשים הזכר ולמי ונקבה ולמית ויליף מעשר מתמת מתת מקדשים מה ענין זה לגבי זה הא בקדשים מימעטו מכלל זכר מטעם שהוא ונקבה כשמטיל מים במקום נקבות לגבי מעשר אין זכר ונקבה ו"ל לרב חסדא מומר סתי מכלן טומטום וכן ר"ל דבסמוך: **לא אמרו טומטום ספק אלא באדם.** כר"ש בר' יהודה דקסבירא ליה ולמו ולגירסת לת"ק דמתני' דקסבירא הוא לתין שומטין לגבי במקדש ולגי במדינה:

הדרן עלך על אלו מומין

בן יהודה למימר טומטום בריה הוא ולא קדוש לא דכולי עלמא טומטום בבריה לא מספקא [ג] **זכר ונקבה הוא דמספקא מטיל מים במקום זכרות דכולי עלמא לא פליגי דזכר הוא כי פליגי במטיל מים במקום נקבות מר סבר חיישינן שמא נהפכה זכרותו לנקבותו ומר סבר לא חיישינן כי הא דהורה** [ד] **רבי אלעזר** [ה] **בבהמה מטיל מים במקום נקבות חולין תהי בה ר' יוחנן מאן דלא חש** [ו] **לתנא קמא ולרבי ישמעאל ולימא רבי יוחנן נמי מאן דלא חש לרבנן בתראי דא"ר חסדא מחלוקת באנדרוגינום אבל בטומטום** [א] **דברי הכל ספיקא רבי יוחנן לא ס"ל דרב חסדא אי לא ס"ל לימא הוא דאמר כרבנן בתראי הכי נמי קאמר** [ז] **מאן שביק תרי ועביד כחד ורבי** [ח] **אלעזר כמאן סברא כי הא דאמר ריש לקיש** [ט] **לא אמרו טומטום ספק אלא באדם הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד אבל בהמה מטיל מים במקום זכרות זכר מטיל מים במקום נקבות נקבה מתקיף לה רב אושעיא וליחוש שמא נהפכה זכרותו לנקבותו א"ל** [י] **כמאן** [יא] **כר"מ דחייש למיעוטא אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין דאמרי תרוייהו אפי' תימא רבנן הואיל ואישתני אישתני אית דאמר אישתני ואית דאמר לא אישתני לימא אישתני ולא אישתני תנאי דתניא** [יב] **טומטום שקידש קדושין קדושין** [יג] **וחולץ וחולצין לאשתו ומיבמים לאשתו אידך אשת טומטום חולצת ולא מתייבמת** [יד] **סברוה דכ"ע כר"ע דאמר** [טו] **סרים חמה לא חולץ ולא מייבם** [טז] **מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ד חולץ וחולצין לאשתו ומיבמים את אשתו לא אמרינן הואיל ואישתני ומ"ד חולצת ולא מתייבמת אמרינן הואיל ואישתני אישתני לא דכ"ע אמרינן הואיל ואישתני אישתני הא ר"א והא ר"ע ומאן תנא אליבא דר"ע אילימא ר' יהודה הא ודאי סרים משוי ליה** [יז] **דתנן רבי יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר ה"ז לא יחלוץ מפני שהוא כסרים אלא רבי יוסי ברבי יהודה היא דתניא** [יח] **ר' יוסי בר' יהודה אומר טומטום לא חולץ שמא יקרע וימצא סרים** [יט] **אטו כל דמיקרע זכר משתכח נקבה לא משתכח** [כ] **קאמר שמא יקרע וימצא נקבה א"נ זכר נמי שמא ימצא סרים חמה מאי ביניהו אמר רבא**

לפסול

הואיל ומיחתי מיחתי בנהמה דהיינו ת"ק דפליג לעיל [ע"ש] **עליה דר"ש בן יהודה** [יא] **דלא חיים שמע מינה דנהפכה ור'** [ב] **אלעזר כר"ש סבירא ליה: לימא. מי אמרי' הואיל ומיחתי** [יב] **מי לא אמרי' תנאי היא: שקדש קדושין קדושין. למומרת ולריכה גט שמע מינה זכר הוא: נשקדש קדושין קדושין.** וזה שקדשו מסור בקרובותיו של טומטום כגון בתמו ובאחותו דשמע מינה נקבה הוא: **וחולץ.** למומרת שאם אין שם [ג] **אחר מלא הוא בעיא יבמתו** מליקה מכל ים שם [ד] **אחר לא תנא דנקבה נמי מספקא ליה: וחולצין לאשתו.** מומרת [ה] **היא שמע מינה זכר הוא: ומייבמים את אשתו.** ממה נפשך מי זכר הוא שפיר מייבם אחיו ואם נקבה הוא אשתו [יג] **בעלמא הוא דנשקד הלי אחיו של טומטום** מייבם לאחיו בן לידה ולא קרינן ביה להקים לאחיו שם [דברים כה] **מאי נלו דכ"ע כר"ע דאמר.** ביבמות פרק הערל (עט:) סרים חמה לא חולץ ולא מייבם ואשתו לא חולצת ולא מתייבמת שלא היתה לו שעת הכושר: **ובהא פליגי.** דמ"ד מייבמין לאשתו ממ"נ סבר מי זכר הוא שפיר מייבם ללא חולץ ומייבמין למיהוי טומטום מיחתי נמי לספוקי סרים חמה שאפילו יקרע וימצא זכר יהא סרים ואשת סרים אין מתייבמת: **ומ"ד אין** [יד] **מייבמת סבר חולין הואיל ומיחתי.** למיהוי טומטום מיחתי נמי לספוקי סרים חמה שאפילו ימצא זכר הילכך אין מתייבמת לאשתו דשמא פוגעים בערוה דכיון דזכר הוא קדושין קדושין וכיון דסרים חמה הוא אין לאשתו זקוקה ליבם הויא כאשת אח שיש לה בניס והמייבמה פוגע בחיקו של אשת אח ומיהו מליקה בעיא ללא פסיטא לן שהוא סרים דשמא לאו סרים הוא הילכך בעיא מליקה: **נלו דכ"ע חמרי שמא חיישבי.** ומספקינן ליה בסרים חמה. והא דתנן מתייבמת רבי אלעזר היא דתנן כפ' הערל (יבמות דף פ.) אשת סרים חמה מתייבמת שכן במינן מתרפין בהלכתות של מלרים הילכך ממ"נ שרי לייבומה. ומ"ד לא מתייבמת כר"ע: **ומאן דאמי חנא דאתיא ליה כר"ע.** ואמר חולצת ולא מתייבמת: **סרים ודאי משוי ליה.** לטומטום ואפי' מליקה לא תיבעי דהא ר"ע בשאת סרים חמה לא בעי מליקה: **אלא ר' יוסי בר' יהודה.** דשמע מקמר הילכך מליקה בעיא דשמא זכר הוא ושמא אינו סרים ולא מתייבמת דשמא סרים הוא וסרים הוא ואינה זקוקה ליבם ונמלא [טז] **פוגע בשאת אח שיש לה בניס: שמא יקרע הוי.** ובמקום אחין לאמר ללא יחלוץ [יז] (וליתום) שמא סרים חמה הוא אבל אין שם אחר יחלוץ ולא מיפטרא יבמתו הולא כלום דשמא הוא סרים הוא הילכך לשאתו נמי בעיא מליקה שמא לאו סרים הוא ולא מתייבמת דשמא סרים הוא: אטו כל דמקרע זכר משתכח נקבה לא משתכח [יח] **שמא** [יט] **קאמר שמא יקרע וימצא נקבה א"נ זכר נמי שמא ימצא סרים חמה מאי ביניהו אמר רבא**

לפסול

דקתני חולצת ומייבמת את אשתו ר' אליעזר [היא] דאמר בפרק הערל (ור' אליעזר אמר) לא כי אלא סריס חולץ וחולצי' לאשתו שיש לו רפואה: והא דקתני חולצת ולא מתייבמת ר' עקיבא היא דאמר סריס חמה לא היתה לו שעת הכושר: ומאן תנא אליבא דר' עקיבא. כלומר כמאן מתלמידי ר' עקיבא אתייא הא דחולצת ולא מתייבמת דכר' עקיבא גופיה לא מיתוקמא ההא איהו אמר סריס חמה לא חולץ ולא חולצין אלימא כר' יהודה תלמידו דר' עקיבא איהו ודאי סריס חמה משוי ליה ואמאי חולצת דתנן ר' יהודה אמר כו': אלא ר' יוסי בר' יהודה. תלמידיה הוא דתניא וכו'. וכיון דשמא ימצא סריס חמה ולא

ז) נרמה דל"ל לי לא ס"ל דרב חסדא ד"ה לימא הוא דאמר דהורה וכו'. ג) נרמה דל"ל דסיפ מקורה בקרובותיו של הטומטום ועוד ל"מ דלריכה גט וכמו שפירש"י:

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"ג מהל' כלאים הל"ה טוש"ע יו"ד סי' שמו סעיף ב:

סה ב מיי' פ"ד מהל' פיאות הל"ח טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ה:

סו ג ד מיי' פ"ו מהל' יסוד התורה הל"ב טוש"ע יו"ד סי' קנב סעי' ט:

ה [מיי' פ"ו מהל' יסוד התורה] הל' ג וה"ל ח טוש"ע יו"ד סי' קנב סעי' ז]:

שיטה מקובצת

א] בזכר ונקבה הוא: ב] טומטום בבהמה: ג] חש לא לת"ק ולא לרבי ישמעאל: ד] ורבי אילעא תי' אליעזר נמחק כמאן סבירא ליה כי הא: ה] לא אמרו טומטום כר' פ"ה דת"ק דמתני' דאמר טומטום אינו נשחט לא במקדש ולא במדינה במטיל מים במקום זכרות קאמר דוודאי קדיש הילכך אין נשחט במדינה ובמקדש נמי דממעטינן ליה מהזכר אבל ס"ע מודו במטיל מים במקום נקבות דנקבה הוא כמו שהורה ר' אלעאי ותימה דדוחק גדול הוא לומר כן דלעיל משמע דבמטיל מים במקום זכרות לא ממעטינן ליה כלל ודאי להקרבה לכך נראה דלעולם איירי במטיל מים במקום נקבות וקדיש מספק לת"ק דמתני' דחיישינן שמא נהפכה זכרות ורשב"ל לא אתא אלא לומר דרבנן בתראי סברי כר"ש בן יהודה ולכך הורה ר' אלעאי דהוו חולין דלא ס"ל כרב חסדא דאמר ספק הוי. תר"ח: ו] א"ל אביי כמאן: ז] מתיבתא מאי לאו דכר"ע כר"ע: ח] מייבם ובהא תיבות מאי לאו נמחק: ט] חמה ומי פשיטא ליה דזכר משתכח אטו: י] שמא ושמא קאמר: יא] חולץ לגבי אות ר' נמחק: יב] לא פליג אלא: יג] יוחנן הא דרב חסדא: יד] מה"ד מאן שבק: טו] בתראי ורבי אלעאי כמאן ס"ל דשביק תרי ועביד כחד הס"ד: טז] אאנדרוגינוס קאי תי' קיימי נמחק: יז] ואישתני למהוי טומטום אישתני נמי דנהפכה: יח] יהודה ואית דאמרי לא אמרינן בבהמה הואיל ואישתני אישתני והיינו ר' שמעון בן יהודה דלא חיישינן שמא נהפכה ור' אילעא כר"ש ס"ל הס"ד: יט] ואישתני אישתני: כ] חומרא בעלמא היא: כא] אשה פנויה בעלמא: כב] אין מייבמין אשתו תיבת מתייבמת נמחק: כג] ונמצא כפוגע באשת: כד] יחלוץ ולחומרא ושמא: כה] לא איירי במטיל: כו] הוא אלא במטיל: כז] ר"ש ס"א ר' ישמעאל: כח] קדוש ס"א קדוש כלל: כט] משום דסברי בריה הוא: ל] מסתמא לת"ק ממה שיודה לר' ישמעאל. לשון הרא"ש: לא] תי' הוא נמחק:

רבינו גרשום

בזכר או נקבה הוא דמספקא דלא ידעינן אי נקרע שמא הוי זכר ודאי או נקבה ודאית: ואי מטיל מים במקום זכרות דכ"ע לא פליגי דזכר הוא. (דאי) דמקום זכרות דבהמה מרוחק הוא ממקום נקבות: כי פליגי במטיל מים ממקום נקבות: מר סבר (רבנן) תנא קמא דטומטום ספיקא הוא וקדוש מספיקא סברי חיישינן שמא נהפכה זכרותו והויא במקום נקבות וזכר הוא ומומו עמו: ור' שמעון [בן יהודה] סבר כל מקום שנאמר זכר להוציא טומטום ואנדרוגינוס דכי מטיל מים במקום נקבות ודאי נקבה הוא: כי הא דהורה ר' אלעזר (ר' אילעאי) לא חיישינן שמא נהפך זכרותו לנקבותו אלא ודאי נקבה הוא: תהי בה ר' יוחנן. מאן דאי דהכי הורה ולא חש לת"ק ולא לר' ישמעאל דמתניתין. כדאמרינן לת"ק בשלמא טומטום במדינה לא דילמא זכר הוא ולית בה מומא ור' ישמעאל סבר זכר ומומו עמו הוא: לא סבירא ליה הא דרב חסדא ג) א"כ הא דאמר דהורה כרבנן הורה דאמרי אינו בכור ויוצא לחולין ליגזז: הכי

נפסול במקום אחין. סמ"ק יש עמו אחים הגונים והלך הוא ואלך לה לרבי יהודה ללו כלום עבד ולא פסלה מן האחין יג) ולא אחד מן האחין לייבם מייבם ולרבי יוסי דאמזיק ליה בספק פסלה מן האחין דשמא מליאתו חליצה ואין אחד מן האחין יכול לייבמה דכיון דלא ניחא

שוב לא יבמה[1] לא אחזרן ואולינן לה: **ולחלוץ שלא במקום אחין.** סמ"ק אין אחין לא טומטום לרבי יהודה מיפטרה בולא כלום דהא ודאי קרים הוא וכליתיה דמי ולר' יוסי בעיא חליצה שמא לאו קרים הוא ואי דקאמר לא יחלוץ במקום אחין קאמר

הדרן עלך על אלו מומין

מומין אלו. האומרין בנכור פוסלין לכהן[1] לעבודה:

בין קבועין בין עוברין. כל זמן שהן בו: **הכילון והליפתם והמקבן.** מפרש בגמרא [ע"כ]: **ושרשו שקוט וסקיפה.**

יז) מפרש בגמרא [שם]: **ובעלי חטרות.** פלוגתא אלא הכי כילון וליפתם וכולהו דברי הכל: **חטרות.** מלדרו"ש: **גמ' אמאי.** יח) פסולין בחלש: **והא** יט) **יבלת.** ללא כתיבא בחלש: **ואי דק מבלוג.** לאחרן גבי מומי יא) נכור (ו) הוא ולא כתיב בבהמה דבעלמא כולהו אינך ניה כמו מוטין וזנב הטעל שאינה מגעת לארכובה מכל מום רע כ) נפקי ללא דק ותבלול איכא למיפרך מדגליהו רחמנא בחלש ובבהמה לא גליהו ס"מ לא פסלי בבהמה. ומשני מילף ילפי מהדדי: **גרב דמחים.** מילפא דקשה הוא כחרס ומשקע בשאר ועושה חריצין: **ולילפינהו רחמנא לגוללו.** מומי אלו בחלש או בבהמה: **וגרב וילפא הכא והכא.** גרב לגזירה שוה וילפא לגלויי עלה לגרב דמופנה הוא ללאו אחמי כתב עור ופסח ושבור הכא והכא: **אחייא**[יא] **ליכתב.** מיניהו לכתביהו רחמנא לילף אחד מיניה: **קלוט וחוטין דליפנהו בחלש.** לחלש ליט מפרש פרסה ואחין נוהגין בו מומי חוטין לחלש יש לו שיעיס יט) ואין נראין החוטין ובהמה הוא לחלש כ) לה שיעיס למעלה ונראין החוטים ונפסלת בפגימתן: **בבהמה נמי לא פסלי.** להכי כתב רחמנא מומים בבהמה ומנה בה קלוט וחוטין שנפגמו ושנגממו כא) דנפקי מחרון: **גבן וחרום ליפנהו בבהמה.** דגבן היינו שיש לו גבינים שקורין שורליל"ש ובהמה ליש לה גבינים וחרום היינו שמוטמו לפ[א](ה) בין שתי עיניו ובהמה אין לה חוטם בין העיניס: **והנך דליפנהו בחידך.** ללא שייכי ביה ליכתב בחידך: **שנפחדש בה.** והכא איכא מידוש בחלש גבן וחרום ובבהמה קלוט וחוטין: **למה לי.** למיכתב דמומין כב) פסולין בחלש ומומין פסולין בנכור דכתיב (דברים טו) וכי יהיה בו מום וגו' ומומין כג) פסולין בקדשים: **אדם מבכור לא אמי.** כלומר מי כתב בנכור ולא כתב בהנך אדם מבכור לא אמי מה לבכור אין הוא שיפסלנו המוס שכן הוא עלמו קרב: **אדם מקדשים לא אמי.** כלומר מי כתב בקדשים ולא כתב בהנך הנך לא אמו מיניהו: **קדושתן מרובה.** חטאות ואשמות עולות ושלמים **אדם קדושתו מרובה בחולין. אין הקדוש בקדושת חבירו.** הוא דבעי מומא הא אין שוה בזולו של חבירו: מאי

לפסול במקום אחים ולחלוץ שלא במקום אחים איכא ביניהו:

הדרן עלך על אלו מומין

מומין אלו א) בין קבועין בין עוברין ג) פוסלין באדם (ג) ויתר עליהן ג) הכילון והלפתן והמקבן ושראשו שקוט (ג) וסקיפת ובעלי חטרות רבי יהודה מכשיר וחכמים פוסלין הקרח פסול איזהו קרח כל שאין לו שיטה של שער (ג) מוקפת מאוזן לאוזן אם יש לו ה"ז כשר: **גמ'** אמאי והאיכא יבלת דלא כתיב באורייתא באדם ותו דק תבלול דלא כתיבי בבהמה מילף ילפי מהדדי דתניא באדם לא נאמר בו יבלת בבהמה לא נאמר דק תבלול מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל [1] גרב [2] גרב (ג) ילפת ילפת לגזירה שוה מפני דאי לא מפני איכא למיפרך אדם מבהמה לא יליף שכן היא עצמה קריבה לגבי מזבח בהמה מאדם לא ילפא שכן נתרבה במצות לאיי אפנויי מפני לכתוב רחמנא ילפת ולא בעי גרב ואנא אמינא ומה ילפת דלא מאיסא הוי מומא גרב דמאים לא כל שכן גרב גרב (ד) דכתב רחמנא למה לי לאפנויי ולכתבינהו רחמנא כולהו בחד וגרב וילפת הכא והכא ולילפו (ד) מחדא אהייא בהי ליכתב רחמנא אי כתב באדם הוה אמינא כל דפסול באדם פסול בבהמה קלוט (ה) וחוטין דליתנהו באדם בבהמה נמי לא ליפסלו (ה) ולכתוב רחמנא כולהו בבהמה הוה אמינא כל דפסול בבהמה פסול באדם גבן וחרום דליתנהו בבהמה באדם נמי לא לפסלו ולכתבינהו רחמנא כולהו בחד והנך דליתנהו (ג) באידך (ו) לכתוב רחמנא בבהמה והנך דליתנהו באידך לכתוב באדם וגרב וילפת הכא והכא ולילפי מהדדי אלא כתנא דבי רבי ישמעאל (ז) דתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה אמר רבא למה לי דכתב רחמנא (ו) מום באדם מום בקדשים מום בבכור צריכא דאי כתב רחמנא מום באדם שבן נתרבה במצות אדם מבכור (ו) (ח) בהמה לא אתי שבן הוא עצמו קרב לגבי מזבח קדשים מבכור לא אתי שבן קדושתו מרחם אדם מקדשים לא אתי שבן הן עצמן קריבין בכור מקדשים לא אתי שבן קדושתו מרובה (ח) חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי (ו) מהי תיתי לא לכתב רחמנא בבכור ותיתי מהנך מה להנך שכן קדושתן מרובה ונוהגין בפשוטין [לא לכתוב] בקדשים ותיתי מהנך מה להנך שכן קדושתן מאליהן (ט) [לא לכתוב] באדם ותיתי מהנך מה להנך שכן הן עצמן קריבין (ח) לגבי מזבח צריכי: יתר עליהן באדם. מנא ה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא [3] כל איש אשר בו מום מזרע אהרן איש (ט) ששוה בזרעו של אהרן

האי איבא יבלת. ס"נ הוי מלי למיפרך ממרון דלא כתיב בחלש ו) ומייך בחלש מוטין ובמקום עלם כמו בבהמה וכן נתוק וכרות לא כתיבי בחלש וגבן לא כתיב בבהמה ומע"ג דמייך [בבהמה] למאן דמפרש לקמן שבדרתו עקומה ולא מוקי לה בגביני עיניו ומ"ת אין לו גיליס או שאין לו גיליס לא פליגי הא גיליה אחת דתנן לעיל (דף מ.) גבי בהמה הרי זה כ) [מום] ואין כ) [זה] מלא ממרום אלא דקאמר ת"ק לקמן בפירקין ו) אין לו גיליס או שאין לו גיליה אחת זהו מרום אלא דאמרי בתורה ולילפינן בהמה מאדם בג"ש דבשמוך תינח לת"ק מלא לרבי ישמעאל ור"ע דאמרי אסר ללאו שאין בו כרת מנא להו לרבי יהודה מיפטרה בולא כלום דהא ודאי קרים הוא וכליתיה דמי ולר' יוסי בעיא חליצה שמא לאו קרים הוא ואי דקאמר לא יחלוץ במקום אחין קאמר

הדרן עלך על אלו מומין

מומין אלו. האומרין בנכור פוסלין לכהן[1] לעבודה:

בין קבועין בין עוברין. כל זמן שהן בו: **הכילון והליפתם והמקבן.** מפרש בגמרא [ע"כ]: **ושרשו שקוט וסקיפה.** יז) מפרש בגמרא [שם]: **ובעלי חטרות.** פלוגתא אלא הכי כילון וליפתם וכולהו דברי הכל: **חטרות.** מלדרו"ש: **גמ' אמאי.** יח) פסולין בחלש: **והא** יט) **יבלת.** ללא כתיבא בחלש: **ואי דק מבלוג.** לאחרן גבי מומי יא) נכור (ו) הוא ולא כתיב בבהמה דבעלמא כולהו אינך ניה כמו מוטין וזנב הטעל שאינה מגעת לארכובה מכל מום רע כ) נפקי ללא דק ותבלול איכא למיפרך מדגליהו רחמנא בחלש ובבהמה לא גליהו ס"מ לא פסלי בבהמה. ומשני מילף ילפי מהדדי: **גרב דמחים.** מילפא דקשה הוא כחרס ומשקע בשאר ועושה חריצין: **ולילפינהו רחמנא לגוללו.** מומי אלו בחלש או בבהמה: **וגרב וילפא הכא והכא.** גרב לגזירה שוה וילפא לגלויי עלה לגרב דמופנה הוא ללאו אחמי כתב עור ופסח ושבור הכא והכא: **אחייא**[יא] **ליכתב.** מיניהו לכתביהו רחמנא לילף אחד מיניה: **קלוט וחוטין דליפנהו בחלש.** לחלש ליט מפרש פרסה ואחין נוהגין בו מומי חוטין לחלש יש לו שיעיס יט) ואין נראין החוטין ובהמה הוא לחלש כ) לה שיעיס למעלה ונראין החוטים ונפסלת בפגימתן: **בבהמה נמי לא פסלי.** להכי כתב רחמנא מומים בבהמה ומנה בה קלוט וחוטין שנפגמו ושנגממו כא) דנפקי מחרון: **גבן וחרום ליפנהו בבהמה.** דגבן היינו שיש לו גבינים שקורין שורליל"ש ובהמה ליש לה גבינים וחרום היינו שמוטמו לפ[א](ה) בין שתי עיניו ובהמה אין לה חוטם בין העיניס: **והנך דליפנהו בחידך.** ללא שייכי ביה ליכתב בחידך: **שנפחדש בה.** והכא איכא מידוש בחלש גבן וחרום ובבהמה קלוט וחוטין: **למה לי.** למיכתב דמומין כב) פסולין בחלש ומומין פסולין בנכור דכתיב (דברים טו) וכי יהיה בו מום וגו' ומומין כג) פסולין בקדשים: **אדם מבכור לא אמי.** כלומר מי כתב בנכור ולא כתב בהנך אדם מבכור לא אמי מה לבכור אין הוא שיפסלנו המוס שכן הוא עלמו קרב: **אדם מקדשים לא אמי.** כלומר מי כתב בקדשים ולא כתב בהנך הנך לא אמו מיניהו: **קדושתן מרובה.** חטאות ואשמות עולות ושלמים **אדם קדושתו מרובה בחולין. אין הקדוש בקדושת חבירו.** הוא דבעי מומא הא אין שוה בזולו של חבירו: מאי

דליכא בהאי משום הכי כתבינהו תרי זימני: אדם כהן שכן נתרבה במצות הרבה מה שאין כן לא בבכור ולא בקדשים: שכן קדושתן מרובה שקדשים נוהגין בין בזכרים בין בנקבות ועוד שיש להן קדושת הרבה חטאת ואשם עולה ושלמים: לא ליכתוב באדם ותיתי מהנך מבכור ומקדשים ואי אמרת מה לבכור שכן קדושתו מרחם תאמר באדם קדשים יוכיחו שאין קדוש מרחם ואפי' כן פוסל מום בהם. מה לקדשים שכן קדושתו מרובה בכור יוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שפוסל בהן מום אף באדם נמי. מה להנך שכן קריבין על גבי מזבח מה שאין כן באדם: מה להנך בקדשים ואדם קדושתו מרובה במצות קדשים שכן קדושתן מרובה ונוהג קדושת אדם כהן וקדשים בין בפשוטים בין בבכורים ראוין לעבודה: קדושתן מאליהן שאין צריך להקדישן: יתר עליהן

מומין אלו. דחשבינן בבהמה: בין קבועין ובין עוברין פסולין באדם. בכהנים: ויתר עליהן. דפסולין]ם באדם ולא בבהמה הכילון כו': ואמאי. פוסלין באדם והא איכא יבלת דלא כתיבא באדם וכתיב בבהמה ודק תבלול דלא כתיבי באורייתא גבי מומי בהמה ואמאי קא חשיב להו הכא בבהמה: מילף ילפי מהדדי. מומי בהמה ממומי אדם הלכך חשיב להו לכולהו בבהמה: גרב ילפת כתיב בין במומי אדם בין במומי בהמה לגזרה שוה: ומה ילפת דלא מאיסא גרב וילפת לחוד בלחוד בלא באידך אלא גרב וילפת לחוד באידך למילף או גבי אדם או גבי בהמה: קלוט וחוטין דליתנהו באדם. דחוטין דאדם לא הוי בגלוי כשל בהמה ולא פסלי באדם ולא קלוט דלא

א א מיי' פ"י מהל' ביאת מקדש הל"ג:

שיטה מקובצת

ג) בין עוברים. דמומין עוברים דפסולים באדם נפקא לן מדילפינן מבהמ' וגבי בהמה כתיב מום בם ודרשינן בפרק התערובות [דף עז ע"ב] מום בם הוא דלא ירצה הא עבר מומן ירצה אף באדם כתיב מום בם ודרשינן הא עבר מומן ירצה כמו בבהמה. ת"ח: **ד)** עליהן באדם הכילון: **ה)** גרב ס"א וילפת גרב וילפת לגז"ש: **ז)** גרב גרב דכתב רחמנא למה לי. הקשה הר"ר אלחנן והא איצטרך לכדרבא כו' וליכא למימר דכיון דמופנה מצד אחד חשיב ליה מופנה כדאמר לעיל גבי מעשר בבהמה דאינו נמכר משום דמגרינן גז"ש לא יגאל לא יגאל מחרמים אע"ג דלאו מופנה אלא מצד אחד דהא מדכתיב רחמנא ילפת בהדי גרב באדם ובבהמה ש"מ דבעינן מופנה משני צדדין דאי לא בעינן אלא מצד אחד לא לכתב אלא חד ילפת בהדי גרב ואומר הר"י דמ"מ חשיב ליה מופנה לגז"ש כיון דלא איצטריך לעיל לדדרש דרבא אלא לדיוקא דעלמא דגרב הוי מומא הא חריץ לא הוי מומא או שמא הוי מצי למכתב שום נגע אחר דמאוסה ודמי לחריץ. לשון תו"ח: **ט)** קלוט וחוטין דליתנהו באדם. פי' ברש"י דאדם אינו מפריס פרסה כו' מיהו לכאורה הוי משמע דאף במקום שיש שינים בבהמה כגון למטה פוסלין אף החוטין והיה אומר הר"ר אלחנן לפי שבהמה פיה ארוך ופתוח הרבה וכי פגום קצת מחזי והוי מום שבגלוי אבל באדם לא מחזי כולי האי והוי מום שבסתר. ת"ח: **י)** ליכתב רחמנא מתי' לכתוב עד תר' וגרב נמחק: **יא)** רחמנא מומין באדם מומין בקדשים מומין בבכור צריכא דאי כתב רחמנא מומין באדם: **יב)** תי' בהמה נמחק: **יג)** מרובה. גליון דקדשים נוהגין בין בזכרים ובין בנקבות: **יד)** מתרתי בהי לא לכתוב לא לכתוב רחמנא בבכור: **טו)** קרבין על גבי מזבח הילכך צריכי: **טז)** איש שעזה בזרעו של אהרן. הקשה הר"ר אלחנן דהא קתני נמי במתני' בבן שהוא מום גמור ומרוח אשך דהוי נמי גמור ופסול משום מחלל עבודה דהא כתיב באורייתא ותירץ ר"י דמדקאמר האמור בתורה גבי גבן או מרוח אשך משמע שפיר דאתא לפרושי דאלו פוסלין לבד משום מום גמור מחלל עבודה ולא האחרים. ת"ח: **יז)** האחין ואם רצה: **יח)** תי' מפרש בגמרא נמחק: **יט)** ואמאי פוסלין: **כ)** והא איכא יבלת: **כא)** מומי אדם הוא דכתיב ולא: **כב)** אחייא (דהוי) [מיניהו] ליכתב: **כג)** שינים בשל החוטין ואין כו' ובהמה היא דאין לה: **כד)** ושנגממו נפקי מחרון: **כה)** שחוטמו משוקע בין: **כו)** דמומין פוסלין באדם ומומין פוסלין בבכור: **כז)** פוסלין בקדשים:

רבינו גרשום (המשך)

בעינן באדם פרסות סדוקות: גבן וחרום דליתנהו בבהמה דגיבן זה שגבייניו שוכבין וליכא לבהמה גבינין: וחרום. זה הכוחל שתי עיניו כאחת שחוטמו שקוע ואין לו חוטם בין עין לעין ויכול לכחול זה מזה שאין עיכוב חוטם בין עין לעין. וחוטם ליכא בבהמה ואינו כוחל: ולילכתבינהו לכולהו מומי דשייכי בחד אי באדם ליכתוב ביה גיבן וחרום ולכולהו מומי: והנך דליתנהו. ביה כגון קלוט וחוטין ליכתבינהו באידך בבהמה ולא ליכתוב בה תו מכל מומי אלא גרב וילפת. ולילפי מהדדי כל הני מומי דשייכי לכל חד וחד: אלא. משום הכי איכתבו תרי זמני משום דבר שנתחדש בהן אגב דאיכא בהאי

תורה אור השלם

1. אוֹ גִבֵּן אוֹ דַק אוֹ תְּבַלֻּל
בְּעֵינוֹ אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת אוֹ
מָרוֹחַ אָשָׁךְ: ויקרא כא כ

2. עִוֶּרֶת אוֹ שָׁבוּר אוֹ חָרוּץ אוֹ
יְבֵלֶת אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת לֹא
תַקְרִיבוּ אֵלֶּה לַיְיָ וְאִשֶּׁה לֹא
תִתְּנוּ מֵהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לַיְיָ:
ויקרא כב כב

3. כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם מִזֶּרַע
אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב
אֶת אִשֵּׁי יְיָ מוּם בּוֹ אֶת לֶחֶם
אֱלֹהָיו לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב:
ויקרא כא כא

הגהות הב"ח

(ה) במשנה פוסלין בחלש יותר עליהן באדם הכילון וכו' וכ"ה בשקוט) מז"מ ומ"ב ס"פ שקוע: (ו) שם ושקיפה ובעלי החטוטרות: (ז) שם מקפת מאזן לאזן ואם: (ד) גמ' ולילפי מהדדי תהיל לכתוב כ"ל ומיבת כהי נמקן: (ס) שם בבהמה נמי לא ליפסלו ואי כתב רחמנא: (ו) שם חלש מכבור לא אתי כ"ל ומיבת בהמה נמקן: (ו) רש"י ד"ה ומו וכו' ומומי כבור מום הוא: (ח) ד"ה נגן וכו' שחוטמו שקוע בין שני:

לעזי רש"י

חלדרובי"ש. גיבן.
שורציל"ש. גבות-עיניים.

מוסף רש"י

לפסול במקום אחים. סמ"ק יש אחין שניסים עמו ואלך לה טומטום, לר' יהודה לאמר שהוא קרים, משוק ליה בקרים ולא פסלה על האחין ומתייבמת, ולר' יוסי אמת קאני, ספיקא הוא ופסלה על האחין דלמא לאו קרים הוא ופסלה על האחין (יבמות פג:). **ולחלוץ שלא במקום אחים.** סמ"ק אין אחין לא טומטום לר' יהודה, לר' יוסי לא בעיא חליצה מיניה, לר' יוסי נרצי יהודה בעיא חליצה מספקא (שם).

הדרן עלך על אלו מומין פוסלין באדם. נכהן, כל זמן שמום בו לא ינעבד (לעיל ג:). **כל פרשה שנאמרה ונשנית כו'.** מומיס דקרא לחזור ולמנות אח הלמוד מפני דבר אחד שמתחדש בכפילתו (סוטה ג:).

רבינו גרשום

ודאי משום הכי חולצת: מאי בינייהו. בין לר' יהודה דאמר ודאי קרים הוא ובין לר' יוסי דאמר ספק מיכדי בין מר ובין מר לא חזלץ קאמר אמר רבא לפסול במקום אחין וליחלוץ שלא במקום אחים איכא בינייהו. לר' יהודה דאמר שמא ימצא קרים הוא פוסל במקום אחים שאם עשה בה מאמר אמרינן דילמא לאו קרים הוא ופסלה על האחין וכן נמי אי ליכא אחין אלא הוא חולץ. ולר' יהודה דאמר שהוא קרים לא פסל במקום אחין ולא חולץ שלא במקום אחין. והאי דקאמר ר' יוסי טומטום לא חולץ היינו במקום אחין אבל שלא במקום אחין חולץ:

כליק פירקא

אמר רבא לא שנו כו'. יש גירסת מחרת בספרים נגד גירסת הקונטרס: **בבהמה אסור באכילה.** פי' בקונטרס דלא מהני ליה שחיטה מטעם נפל משמע דמייתי כשיעור העולם ולי נפשך לומר כן דבפ' המפלת (דף קף כד.) מוקי לה בגמרא במעי אמו דלא מיפתרי לרב בשחיטת אמו ומשמואל פליג עליה התם ושרי ליה בשחיטת אמו דיעלת לאויר

דחזיין למעלה. שעומדות במקומן בסדר אבל כל שעה רואות למעלה: **מדר למטה עלייה למעלה: דקיימן למעלה.** בגופה ממש שלא כשאר בני מדם: **וקיימן כסדרן.** כלומר [ב] והיינו[ג] עומדות במקומן בסדר אבל רואה את האדר ואת העלייה (ד) שעינו אחת רואה למעלה ועינו אחת רואה למטה: **בעינו.** תבלול בעינו דהוה ליה למכתב דק תבלול ואינו ידענא דלא שייכא שלא בעין: **גיס עור.** מריבוי לשיס: **עור.** משמע שיטלו עיניו ויתנהו כלו: **מחסורייתא.** שחסרה מרלימו אבל רואה מקלת: **דק.** טייל"ש מחסרת המלאה ואינו ניטל [ה]: **מגלגלת.** בין הפוסק בסילוה וכנגד בשחור [ו] ואינו מקלר [ז] המרלית כלל: **משוייפא.** שמשונות במעמדן כגון למעלה או למטה או רואה אדר ועלייה כאחת: **לחיוטא.** דאינו רואה [ח]: **לחיא מחיש.** [ט] דהני מוהול והמים הקבועין בהיותן ניעהו ומפיק להו תנא דבריית מחיש: **סבי שמא סבי רב יוסף סבי שמא.** שמוע מן השמע ואינו יכול לרלות מקום שמעה זורמת שם: **חד מדידהו וחד מדידן.** שים לו עין אחת דומה לעין שלו היושבין נגדי ועין אחת שלי. רב יהודה היה יושב כנגדו והיו עיניו משונות: **שבנגה.** שגבינתו מרוכין ושוכבין על עיניו: **מרוטות.** עגולות: **ולירניות.** עגולות יותר מתרוטות: **דומעות.** מעט: **דולפות.** יותר מדומעות: **טורדות.** יותר מדולפות כמו (משלי כז) **דלף טורדי.** [י] **סנה לף סוריין ולופין והסומין.** הוי מוס ממזרלן עיניו [יא]: **והא גבי מומין סבי לתו.** להאי תומיין מי הוי מוס והא לא פסיל ליה מתני' שלא משוס מרלית העין: **לישפייר גרדומי.** שרשין לא הוי מוס שלא משוס מרלית העין: **מתני' מאכיו.** כגון ידיו ורגליו ושוקיו: [יב] **לימס לימע.** [יג] במתני' מפרש לה: **לספוג.** שכוולות וסתומות: **גמ' עשר אמות.** קס"ד בשמה שלו: **נעל מום.** דגופו גדול מזרועותיו להא כל שלא אין גופו שלא שמות בשמתו: **בשמה של [יד] קרט קשיעא.** דהיינו עשר אמה בשמה של [טו] קרטים לתוך הקרטים לא נמדד בשמתו של משלא. והא דשמתו של [טז] קרטים שהיה לפניו פי' מחורי רב הונא חד [יז] מדידהו. [יח] פירוש רב יהודה שהיה לפניו פי' בקונטי שהיו עיניו משונות ולא פירש שמה היו משונות ור"ת מפרש דרב יהודה מרוך בדורו הוה למתר בפרק המפלת (נדה דף כד:) ורב הונא לימים גוללא הוה כלתי' [יט] במסכת ר' [כ] מענימת פרקא דמסקינן ומשום שכי לא היו עיניו נכרות קטנות כ"כ משל שמם בני שלם שלו משל רב יהודה היו נכרות גדולות הרבה ולכך הקפיד רב יהודה והיינו שינוי דעינו שלה גדולה ושלה קטנה ושע"ג עיניו למעלה דחזי למעלה שתי עיניו למטה דחזי למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה [כא] דחזאי עינו אחת למטה ועינו אחת למעלה היינו רואה את החדר ואת העלייה באחת אלא שתי עיניו למעלה דקיימן למעלה שתי עיניו למטה דקיימן למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה דקיימי עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה וקיימי כסדרן נמי ורואה את החדר ואת העלייה כאחת מנא הני מילי דת"ר [1] בעינו כל מה שבעינו מכאן אמרו שתי עיניו למטה שתי עיניו למעלה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה ורואה את החדר ואת העלייה כאחת או שמדבר עם חבירו ואחר אומר [כב] לי רואה תנו רבנן [2] עור בין סומא בשתי עיניו בין סומא באחת מעיניו חורור והמים הקבועין מנין ת"ל איש עור אמר רבא למה לי דכתב רחמנא איש עור דק תבלול בעינו צריכי דאי כתב רחמנא עור משום דליתנהו כלל אבל חורור והמים הקבועין דאיתנהו ביה לא כתב רחמנא איש ואי כתב רחמנא איש משום דלא קא חזי כלל אבל מחסורייתא לא כתב רחמנא דק ואי כתב רחמנא דק משום דמחסרן אבל מבלבליתא לא כתב רחמנא תבלול ואי כתב רחמנא תבלול משום דמבלבלן אבל משום משניותא לא כתב רחמנא בעינו אמר רבא הלכך כל מחמת כהיותא אתיא מאיש מחסורייתא מדק מבלבליתא מתבלול משניותא מבעינו: **סבי שמש: תני רב יוסף סבי שמש זגדיין מחוי רב הונא חד מדידן וחד מדידהו ואיקפד רב יהודה מיתיבי ששבנא [א] שגבינו שוכבים זגדום [ג] אחד שחור ואחד לבן תנא כל זוגא דלא שוי להדדי זגדום קרי ליה הציר** [ד] **[2] עיניו תרוטות וצירניות דומעות דולפות** [ב] **טורדות תנא** [ג] **הזדיר והלופין** [ד] **והתמיר זויר דמזור עיניה לופין דנפישין זיפיה** [ה] **תמיר שתמו זיפין והני גבי מומין תנו להו והתנן שנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין לא קשיא הא דלא אישתייר גרדומי הא דאישתייר גרדומי: מתני' [ו] עיניו גדולות כשל עגל או קטנות כשל אווז [ז] גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו [ח] חוטמו גדול מאבריו או קטן מאבריו** (ט) [ז] **הצומם והצומע כל שאזניו קטנות והצומם כל שאזניו דומות לספוג ישפתו** [ח] **העליונה עודפת על התחתונה** (ג) **התחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום** [ט] **[ח] ושנשרו שיניו פסול מפני מראית העין: גמ' אמר רב** (י) **משה רבינו עשר אמות היה שנאמר** [3] **ויפרש את האהל על המשכן מי פרשו משה רבינו פרשו וכתיב** [4] **עשר אמות אורך הקרש אמר ליה רב שימי בר חייא לרב** (ו) **אם כן עשיתו למשה רבינו בעל מום דתנן גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו** (כ) **אמר ליה שימי** [כא] **באמה של קרש קאמר: חוטמו גדול כו': תנא כאצבע קטנה: הצימם** [ז] **והצימע: תנא אף** [ט] **הצימם לא הוו ידעי רבנן מאי צימח שמעו להההוא טייעא דהוה קאמר מאן** [יא] **דבעי צימח ואישתכח גדיא חזיוא** [יב] **אמר רב חסדא עז שאין לה קרנים ורחל שיש לה קרנים כשרים לגבי מזבח תניא נמי הכי יש דברים שהן כמומין ואינן** (ג) **כמומין ושוחטין עליהם במקדש אבל לא במדינה ואלו הן עז שאין לו קרנים ורחל שיש לו קרנים והצימם והצימע** [ג] **והצומע אמר רב חסדא אמר** [יב] **[י] אמימר** [יג] **נטלו קרנותן וזכרותן עמהן פסולה ואין** [יד] **פודין עליהם נטלו טלפיים וזכרותם עמהן** [טו] **פסולין ונפדין עליהם מיתיבי** [כ] **נטלו קרניין וטלפיין וזכרותן עמהן** [יז] **פסולין ונפדין עליהן לא קשיא הא דאיתעקור איתעקורי** [יח] **הא דאיגום איגומי ודאיגום** [יט] **איגומי פסול ורמינהו** [כ] **פרה** [ב] **שקרניה וטלפיה שחורים יגוד תרגמה זעירי מעילוי** [יט] **זכרות מתני'**

מחוי רב הונא חד [ז] **מדידהו.** [ח] פירוש רב יהודה שהיה לפניו פי' בקונטי שהיו עיניו משונות ולא פירש שמה היו משונות ור"ת מפרש דרב יהודה מרוך בדורו הוה למתר בפרק המפלת (נדה דף כד:) ורב הונא לימים גוללא הוה כלתי' [ט] במסכת ר' [כ] מענימת פרקא דמסקינן ומשום שכי לא היו עיניו נכרות קטנות כ"כ משל שמם בני שלם שלו משל רב יהודה היו נכרות גדולות הרבה ולכך הקפיד רב יהודה והיינו שינוי דעינו שלה גדולה ושלה קטנה ושע"ג עיניו למעלה דחזי למעלה שתי עיניו למטה דחזי למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה [כא] דחזאי עינו אחת למטה ועינו אחת למעלה היינו רואה את החדר ואת העלייה באחת אלא שתי עיניו למעלה דקיימן למעלה שתי עיניו למטה דקיימן למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה דקיימי עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה וקיימי כסדרן נמי ורואה את החדר ואת העלייה באחת מנא הני מילי דת"ר [1] בעינו כל מה שבעינו מכאן אמרו שתי עיניו למטה שתי עיניו למעלה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה ורואה את החדר ואת העלייה באחת או שמדבר עם חבירו ואחר אומר [כב] לי רואה תנו רבנן [2] עור בין סומא בשתי עיניו בין סומא באחת מעיניו חורור והמים הקבועין מנין ת"ל איש עור אמר רבא למה לי דכתב רחמנא איש עור דק תבלול בעינו צריכי דאי כתב רחמנא עור משום דליתנהו כלל אבל חורור והמים הקבועין דאיתנהו ביה לא כתב רחמנא איש ואי כתב רחמנא איש משום דלא קא חזי כלל אבל מחסורייתא לא כתב רחמנא דק ואי כתב רחמנא דק משום דמחסרן אבל מבלבליתא לא כתב רחמנא תבלול ואי כתב רחמנא תבלול משום דמבלבלן אבל משום משניותא לא כתב רחמנא בעינו אמר רבא הלכך כל מחמת כהיותא אתיא מאיש מחסורייתא מדק מבלבליתא מתבלול משניותא מבעינו: **סבי שמש: תני רב יוסף סבי שמש זגדיין מחוי רב הונא חד מדידן וחד מדידהו ואיקפד רב יהודה מיתיבי ששבנא** [א] **שגבינו שוכבים זגדום** [ג] **אחד שחור ואחד לבן תנא כל זוגא דלא שוי להדדי זגדום קרי ליה הציר** [ד] **[2] עיניו תרוטות וצירניות דומעות דולפות** [ב] **טורדות תנא** [ג] **הזדיר והלופין** [ד] **והתמיר זויר דמזור עיניה לופין דנפישין זיפיה** [ה] **תמיר שתמו זיפין והני גבי מומין תנו להו והתנן שנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין לא קשיא הא דלא אישתייר גרדומי הא דאישתייר גרדומי: מתני' [ו] עיניו גדולות כשל עגל או קטנות כשל אווז [ז] גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו [ח] חוטמו גדול מאבריו או קטן מאבריו** (ט) [ז] **הצומם והצומע כל שאזניו קטנות והצומם כל שאזניו דומות לספוג ישפתו** [ח] **העליונה עודפת על התחתונה** (ג) **התחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום** [ט] **[ח] ושנשרו שיניו פסול מפני מראית העין: גמ' אמר רב** (י) **משה רבינו עשר אמות היה שנאמר** [3] **ויפרש את האהל על המשכן מי פרשו משה רבינו פרשו וכתיב** [4] **עשר אמות אורך הקרש אמר ליה רב שימי בר חייא לרב** (ו) **אם כן עשיתו למשה רבינו בעל מום דתנן גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו** (כ) **אמר ליה שימי** [כא] **באמה של קרש קאמר: חוטמו גדול כו': תנא כאצבע קטנה: הצימם** [ז] **והצימע: תנא אף** [ט] **הצימם לא הוו ידעי רבנן מאי צימח שמעו להההוא טייעא דהוה קאמר מאן** [יא] **דבעי צימח ואישתכח גדיא חזיוא** [יב] **אמר רב חסדא עז שאין לה קרנים ורחל שיש לה קרנים כשרים לגבי מזבח תניא נמי הכי יש דברים שהן כמומין ואינן** (ג) **כמומין ושוחטין עליהם במקדש אבל לא במדינה ואלו הן עז שאין לו קרנים ורחל שיש לו קרנים והצימם והצימע** [ג] **והצומע אמר רב חסדא אמר** [יב] **[י] אמימר** [יג] **נטלו קרנותן וזכרותן עמהן פסולה ואין** [יד] **פודין עליהם נטלו טלפיים וזכרותם עמהן** [טו] **פסולין ונפדין עליהם מיתיבי** [כ] **נטלו קרניין וטלפיין וזכרותן עמהן** [יז] **פסולין ונפדין עליהן לא קשיא הא דאיתעקור איתעקורי** [יח] **הא דאיגום איגומי ודאיגום** [יט] **איגומי פסול ורמינהו** [כ] **פרה** [ב] **שקרניה וטלפיה שחורים יגוד תרגמה זעירי מעילוי** [יט] **זכרות מתני'**

דחזיין למעלה. שעומדות במקומן בסדר אבל כל שעה רואות למעלה: **מדר למטה עלייה למעלה: דקיימן למעלה.** בגופה ממש שלא כשאר בני מדם: **וקיימן כסדרן.** כלומר [ב] והיינו[ג] עומדות במקומן בסדר אבל רואה את האדר ואת העלייה (ד) שעינו אחת רואה למעלה ועינו אחת רואה למטה: **בעינו.** תבלול בעינו דהוה ליה למכתב דק תבלול ואינו ידענא דלא שייכא שלא בעין: **גיס עור.** מריבוי לשיס: **עור.** משמע שיטלו עיניו ויתנהו כלו: **מחסורייתא.** שחסרה מרלימו אבל רואה מקלת: **דק.** טייל"ש מחסרת המלאה ואינו ניטל [ה]: **מגלגלת.** בין הפוסק בסילוה וכנגד בשחור [ו] ואינו מקלר [ז] המרלית כלל: **משוייפא.** שמשונות במעמדן כגון למעלה או למטה או רואה אדר ועלייה כאחת: **לחיוטא.** דאינו רואה [ח]: **לחיא מחיש.** [ט] דהני מוהול והמים הקבועין בהיותן ניעהו ומפיק להו תנא דבריית מחיש: **סבי שמא סבי רב יוסף סבי שמא.** שמוע מן השמע ואינו יכול לרלות מקום שמעה זורמת שם: **חד מדידהו וחד מדידן.** שים לו עין אחת דומה לעין שלו היושבין נגדי ועין אחת שלי. רב יהודה היה יושב כנגדו והיו עיניו משונות: **שבנגה.** שגבינתו מרוכין ושוכבין על עיניו: **מרוטות.** עגולות: **ולירניות.** עגולות יותר מתרוטות: **דומעות.** מעט: **דולפות.** יותר מדומעות: **טורדות.** יותר מדולפות כמו (משלי כז) **דלף טורדי.** [י] **סנה לף סוריין ולופין והסומין.** הוי מוס ממזרלן עיניו [יא]: **והא גבי מומין סבי לתו.** להאי תומיין מי הוי מוס והא לא פסיל ליה מתני' שלא משוס מרלית העין: **לישפייר גרדומי.** שרשין לא הוי מוס שלא משוס מרלית העין: **מתני' מאכיו.** כגון ידיו ורגליו ושוקיו: [יב] **לימס לימע.** [יג] במתני' מפרש לה: **לספוג.** שכוולות וסתומות: **גמ' עשר אמות.** קס"ד בשמה שלו: **נעל מום.** דגופו גדול מזרועותיו להא כל שלא אין גופו שלא שמות בשמתו: **בשמה של [יד] קרט קשיעא.** דהיינו עשר אמה בשמה של [טו] קרטים לתוך הקרטים לא נמדד בשמתו של משלא. והא דשמתו של [טז] קרטים שהיה לפניו פי' מחורי רב הונא חד [יז] מדידהו. [יח] פירוש רב יהודה שהיה לפניו פי' בקונטי שהיו עיניו משונות ולא פירש שמה היו משונות ור"ת מפרש דרב יהודה מרוך בדורו הוה למתר בפרק המפלת (נדה דף כד:) ורב הונא לימים גוללא הוה כלתי' [יט] במסכת ר' [כ] מענימת פרקא דמסקינן ומשום שכי לא היו עיניו נכרות קטנות כ"כ משל שמם בני שלם שלו משל רב יהודה היו נכרות גדולות הרבה ולכך הקפיד רב יהודה והיינו שינוי דעינו שלה גדולה ושלה קטנה ושע"ג עיניו למעלה דחזי למעלה שתי עיניו למטה דחזי למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה [כא] דחזאי עינו אחת למטה ועינו אחת למעלה היינו רואה את החדר ואת העלייה באחת אלא שתי עיניו למעלה דקיימן למעלה שתי עיניו למטה דקיימן למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה דקיימי עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה וקיימי כסדרן נמי ורואה את החדר ואת העלייה באחת מנא הני מילי דת"ר [1] בעינו כל מה שבעינו מכאן אמרו שתי עיניו למטה שתי עיניו למעלה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה ורואה את החדר ואת העלייה באחת או שמדבר עם חבירו ואחר אומר [כב] לי רואה תנו רבנן [2] עור בין סומא בשתי עיניו בין סומא באחת מעיניו חורור והמים הקבועין מנין ת"ל איש עור אמר רבא למה לי דכתב רחמנא איש עור דק תבלול בעינו צריכי דאי כתב רחמנא עור משום דליתנהו כלל אבל חורור והמים הקבועין דאיתנהו ביה לא כתב רחמנא איש ואי כתב רחמנא איש משום דלא קא חזי כלל אבל מחסורייתא לא כתב רחמנא דק ואי כתב רחמנא דק משום דמחסרן אבל מבלבליתא לא כתב רחמנא תבלול ואי כתב רחמנא תבלול משום דמבלבלן אבל משום משניותא לא כתב רחמנא בעינו אמר רבא הלכך כל מחמת כהיותא אתיא מאיש מחסורייתא מדק מבלבליתא מתבלול משניותא מבעינו: **סבי שמש: תני רב יוסף סבי שמש זגדיין מחוי רב הונא חד מדידן וחד מדידהו ואיקפד רב יהודה מיתיבי ששבנא** [א] **שגבינו שוכבים זגדום** [ג] **אחד שחור ואחד לבן תנא כל זוגא דלא שוי להדדי זגדום קרי ליה הציר** [ד] **[2] עיניו תרוטות וצירניות דומעות דולפות** [ב] **טורדות תנא** [ג] **הזדיר והלופין** [ד] **והתמיר זויר דמזור עיניה לופין דנפישין זיפיה** [ה] **תמיר שתמו זיפין והני גבי מומין תנו להו והתנן שנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין לא קשיא הא דלא אישתייר גרדומי הא דאישתייר גרדומי: מתני' [ו] עיניו גדולות כשל עגל או קטנות כשל אווז [ז] גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו [ח] חוטמו גדול מאבריו או קטן מאבריו** (ט) [ז] **הצומם והצומע כל שאזניו קטנות והצומם כל שאזניו דומות לספוג ישפתו** [ח] **העליונה עודפת על התחתונה** (ג) **התחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום** [ט] **[ח] ושנשרו שיניו פסול מפני מראית העין: גמ' אמר רב** (י) **משה רבינו עשר אמות היה שנאמר** [3] **ויפרש את האהל על המשכן מי פרשו משה רבינו פרשו וכתיב** [4] **עשר אמות אורך הקרש אמר ליה רב שימי בר חייא לרב** (ו) **אם כן עשיתו למשה רבינו בעל מום דתנן גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו** (כ) **אמר ליה שימי** [כא] **באמה של קרש קאמר: חוטמו גדול כו': תנא כאצבע קטנה: הצימם** [ז] **והצימע: תנא אף** [ט] **הצימם לא הוו ידעי רבנן מאי צימח שמעו להההוא טייעא דהוה קאמר מאן** [יא] **דבעי צימח ואישתכח גדיא חזיוא** [יב] **אמר רב חסדא עז שאין לה קרנים ורחל שיש לה קרנים כשרים לגבי מזבח תניא נמי הכי יש דברים שהן כמומין ואינן** (ג) **כמומין ושוחטין עליהם במקדש אבל לא במדינה ואלו הן עז שאין לו קרנים ורחל שיש לו קרנים והצימם והצימע** [ג] **והצומע אמר רב חסדא אמר** [יב] **[י] אמימר** [יג] **נטלו קרנותן וזכרותן עמהן פסולה ואין** [יד] **פודין עליהם נטלו טלפיים וזכרותם עמהן** [טו] **פסולין ונפדין עליהם מיתיבי** [כ] **נטלו קרניין וטלפיין וזכרותן עמהן** [יז] **פסולין ונפדין עליהן לא קשיא הא דאיתעקור איתעקורי** [יח] **הא דאיגום איגומי ודאיגום** [יט] **איגומי פסול ורמינהו** [כ] **פרה** [ב] **שקרניה וטלפיה שחורים יגוד תרגמה זעירי מעילוי** [יט] **זכרות מתני'**

דחזיין למעלה. שעומדות במקומן בסדר אבל כל שעה רואות למעלה: **מדר למטה עלייה למעלה: דקיימן למעלה.** בגופה ממש שלא כשאר בני מדם: **וקיימן כסדרן.** כלומר [ב] והיינו[ג] עומדות במקומן בסדר אבל רואה את האדר ואת העלייה (ד) שעינו אחת רואה למעלה ועינו אחת רואה למטה: **בעינו.** תבלול בעינו דהוה ליה למכתב דק תבלול ואינו ידענא דלא שייכא שלא בעין: **גיס עור.** מריבוי לשיס: **עור.** משמע שיטלו עיניו ויתנהו כלו: **מחסורייתא.** שחסרה מרלימו אבל רואה מקלת: **דק.** טייל"ש מחסרת המלאה ואינו ניטל [ה]: **מגלגלת.** בין הפוסק בסילוה וכנגד בשחור [ו] ואינו מקלר [ז] המרלית כלל: **משוייפא.** שמשונות במעמדן כגון למעלה או למטה או רואה אדר ועלייה כאחת: **לחיוטא.** דאינו רואה [ח]: **לחיא מחיש.** [ט] דהני מוהול והמים הקבועין בהיותן ניעהו ומפיק להו תנא דבריית מחיש: **סבי שמא סבי רב יוסף סבי שמא.** שמוע מן השמע ואינו יכול לרלות מקום שמעה זורמת שם: **חד מדידהו וחד מדידן.** שים לו עין אחת דומה לעין שלו היושבין נגדי ועין אחת שלי. רב יהודה היה יושב כנגדו והיו עיניו משונות: **שבנגה.** שגבינתו מרוכין ושוכבין על עיניו: **מרוטות.** עגולות: **ולירניות.** עגולות יותר מתרוטות: **דומעות.** מעט: **דולפות.** יותר מדומעות: **טורדות.** יותר מדולפות כמו (משלי כז) **דלף טורדי.** [י] **סנה לף סוריין ולופין והסומין.** הוי מוס ממזרלן עיניו [יא]: **והא גבי מומין סבי לתו.** להאי תומיין מי הוי מוס והא לא פסיל ליה מתני' שלא משוס מרלית העין: **לישפייר גרדומי.** שרשין לא הוי מוס שלא משוס מרלית העין: **מתני' מאכיו.** כגון ידיו ורגליו ושוקיו: [יב] **לימס לימע.** [יג] במתני' מפרש לה: **לספוג.** שכוולות וסתומות: **גמ' עשר אמות.** קס"ד בשמה שלו: **נעל מום.** דגופו גדול מזרועותיו להא כל שלא אין גופו שלא שמות בשמתו: **בשמה של [יד] קרט קשיעא.** דהיינו עשר אמה בשמה של [טו] קרטים לתוך הקרטים לא נמדד בשמתו של משלא. והא דשמתו של [טז] קרטים שהיה לפניו פי' מחורי רב הונא חד [יז] מדידהו. [יח] פירוש רב יהודה שהיה לפניו פי' בקונטי שהיו עיניו משונות ולא פירש שמה היו משונות ור"ת מפרש דרב יהודה מרוך בדורו הוה למתר בפרק המפלת (נדה דף כד:) ורב הונא לימים גוללא הוה כלתי' [יט] במסכת ר' [כ] מענימת פרקא דמסקינן ומשום שכי לא היו עיניו נכרות קטנות כ"כ משל שמם בני שלם שלו משל רב יהודה היו נכרות גדולות הרבה ולכך הקפיד רב יהודה והיינו שינוי דעינו שלה גדולה ושלה קטנה ושע"ג עיניו למעלה דחזי למעלה שתי עיניו למטה דחזי למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה [כא] דחזאי עינו אחת למטה ועינו אחת למעלה היינו רואה את החדר ואת העלייה באחת אלא שתי עיניו למעלה דקיימן למעלה שתי עיניו למטה דקיימן למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה דקיימי עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה וקיימי כסדרן נמי ורואה את החדר ואת העלייה באחת מנא הני מילי דת"ר [1] בעינו כל מה שבעינו מכאן אמרו שתי עיניו למטה שתי עיניו למעלה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה ורואה את החדר ואת העלייה באחת או שמדבר עם חבירו ואחר אומר [כב] לי רואה תנו רבנן [2] עור בין סומא בשתי עיניו בין סומא באחת מעיניו חורור והמים הקבועין מנין ת"ל איש עור אמר רבא למה לי דכתב רחמנא איש עור דק תבלול בעינו צריכי דאי כתב רחמנא עור משום דליתנהו כלל אבל חורור והמים הקבועין דאיתנהו ביה לא כתב רחמנא איש ואי כתב רחמנא איש משום דלא קא חזי כלל אבל מחסורייתא לא כתב רחמנא דק ואי כתב רחמנא דק משום דמחסרן אבל מבלבליתא לא כתב רחמנא תבלול ואי כתב רחמנא תבלול משום דמבלבלן אבל משום משניותא לא כתב רחמנא בעינו אמר רבא הלכך כל מחמת כהיותא אתיא מאיש מחסורייתא מדק מבלבליתא מתבלול משניותא מבעינו: **סבי שמש: תני רב יוסף סבי שמש זגדיין מחוי רב הונא חד מדידהו. [יז] מדידן וחד מדידהו.**